

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده اصول الدین

تهران

گروه علوم قرآن و حدیث

پایان نامه کارشناسی ارشد

موضوع:

شیوه‌های پیشگیری از ارتکاب گناه

در کتاب و سنت

استاد راهنما

دکتر غلامحسین تاجری نسب

استاد مشاور

دکتر منصور پهلوان

نگارش

فاطمه نظری

نیمسال اول سال تحصیلی ۹۱ - ۱۳۹۰

كلية اصول الدين

طهران

قسم: علوم القرآن و الحديث

رسالة ماجستير

عنوانها:

طرق اجتناب المعاصي في الكتاب و السنة

الاستاذ المشرف

الدكتور غلامحسين تاجري نسب

الاستاذ المشاور

الدكتور منصور بهلوان

اعداد

فاطمة نظري

السنة

١٤٣٣

سپاس‌گزاری

با حمد و شکرانه‌ی خالق بی‌همتا و با صلوات بر پیامبر عظیم‌الشأن اسلام و خاندان مطهرش.
با سپاس از بنیان‌گذاران دانشکده‌ی اصول‌الدین و اساتید فرهیخته‌ام جناب آقای دکتر غلامحسین
تاجری‌نسب و جناب آقای دکتر منصور پهلوان که در تدوین این رساله، بی‌دریغ راهنمای نگارنده
بودند و با سپاس فراوان از خانواده‌ام که در طول دوران تحصیل مرا همراهی کردند و به ویژه همسر
بزرگوام که مرهون همراهی شایسته‌ی او هستم.

تقدیم به:

احیاگر اسلام ناب محمدی ﷺ

حضرت صاحب الامر علیه السلام

که امید است با ظهور خویش جامعه‌ای عاری از گناه و لغزش

برای پیروان خویش به ارمغان آورد.

و به بانوی بانوان دو عالم

که او نیز چشم به راه فرزند خویش است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
۳	مقدمه
۵	فصل اول: کلیات
۶	۱-۱. طرح مسئله (تعریف و اهمیت موضوع)
۸	۲-۱. اهمیت موضوع
۸	۳-۱. هدف از انجام تحقیق
۹	۴-۱. سابقه تحقیق
۹	۵-۱. سؤالات پژوهش
۱۰	۶-۱. فرضیه‌های پژوهش
۱۰	۷-۱. روش تجزیه و تحلیل و استدلال
۱۰	۸-۱. جنبه جدید بودن و نوآوری پژوهش
	فصل دوم: اعتقاد به توحید و جایگاه زندگی توحیدی به ویژه تقوا و خوف از خدا در پیشگیری
۱۲	از سوق پیدا کردن به ارتکاب معاصی
۱۴	۱-۲. مفهوم ایمان و توحید
۲۲	۲-۲. معنای تقوا و جایگاه آن در پیشگیری از معاصی
۳۲	۳-۲. اسلوب زندگی توحیدی و تأثیر آن در پیشگیری از ارتکاب معاصی
۳۳	۱-۳-۲. ازدواج و تشکیل خانواده
۳۵	۲-۳-۲. خانواده دوستی و محبت به خانواده
۳۸	۳-۳-۲. کسب روزی حلال و توجه به بایسته‌های تجارت
۴۰	۴-۳-۲. خوش خلقی و شفقت با دیگران
۴۳	۵-۳-۲. رعایت حقوق و حدود

- ۴-۲. خلاصه فصل ۴۸
- فصل سوم: توجه به الگوهای رفتاری و اخلاقی به ویژه محبت به اولیای خدا و بزرگان..... ۵۰
- ۱-۳. اسوه‌ها و الگوهای قرآنی ۵۳
- ۱-۱-۳. حضرت لوط، هجرت در مسیر آرمان‌های الهی و صبر بر مصایب در مسیر تبلیغ ۵۵
- ۲-۱-۳. حضرت یعقوب علیه السلام نام‌آور صبر جمیل و امیدواری و توکل ۵۷
- ۳-۱-۳. یوسف پیامبر علیه السلام اسطوره تقوا، صداقت و توحید ۵۹
- ۴-۱-۳. ایوب، پیامبری صابر و شکیبا ۶۶
- ۵-۱-۳. شعیب پیامبر، منادی قسط و عدل و اصلاح ۶۸
- ۶-۱-۳. قوم بنی اسرائیل و پیامبرشان موسی علیه السلام ۷۲
- ۲-۳. پیروی از خاندان اهل بیت علیهم السلام به عنوان الگوهای برتر بشریت در زمینه تقوا
- و پرهیز از معاصی ۷۵
- ۱-۲-۳. توصیه‌های روایی معصومین در راستای پیشگیری از گناه و معصیت ۸۰
- ۲-۲-۳. مصادیقی از رفتارهای الگوساز و عبرت‌آموز معصومین علیهم السلام و بزرگان ۸۳
- ۳-۳. خلاصه فصل ۸۷
- فصل چهارم: تأکیدآموزه‌های قرآنی و روایی بر ضرورت تعلیم و تربیت صحیح اخلاقی و رفتاری ۸۹
- ۱-۴. مفهوم تربیت و مفاهیم مرتبط با آن ۹۱
- ۲-۴. مراحل تربیت از دوران پیش از تولد فرد تا کودکی و نوجوانی و تعلیم و تربیت
- در محیط اجتماع ۹۵
- ۱-۲-۴. آغاز تربیت از همسرگزینی ۹۵
- ۲-۲-۴. شکل‌گیری نطفه و دوران بارداری ۹۸
- ۳-۲-۴. تربیت کودکان و نوجوانان، پایه‌ریز شخصیت سالم ۱۰۱
- ۱-۳-۲-۴. اصل حُب ۱۰۳
- ۲-۳-۲-۴. اصل تشویق ۱۰۴

- ۱۰۵ اصل اقتدار و اعمال قدرت والدین ۳-۳-۲-۴
- ۱۰۶ اصل اعتدال ۴-۳-۲-۴
- ۱۰۶ اصل پیرایش محیط ۵-۳-۲-۴
- ۱۱۱ جوانی، مقطع ورود به محیط اجتماعی ۴-۲-۴
- ۱۱۳ انس با قرآن و عبادات ۱-۴-۲-۴
- ۱۱۴ انتخاب دوست شایسته ۲-۴-۲-۴
- ۱۱۶ ورزش و کار و تلاش ۳-۴-۲-۴
- ۱۱۸ ازدواج و تشکیل خانواده ۴-۴-۲-۴
- ۱۲۰ تحصیل علم و کسب دانش ۵-۴-۲-۴
- ۱۲۲ خلاصه فصل ۳-۴

فصل پنجم: نحوه تبیین مفهوم گناه و تأکید بر قبح آن در جهت پیشگیری

- ۱۲۴ از ارتکاب (قبح، آثار و نتایج) ۱۲۴
- ۱۲۷ نحوه تبیین عمومی مفهوم گناه در قرآن و روایات ۱-۵
- ۱۲۷ ۱-۱-۵ اثم ۱۲۷
- ۱۲۸ ۲-۱-۵ ذنب ۱۲۸
- ۱۲۹ ۳-۱-۵ عثرة ۱۲۹
- ۱۳۱ ۴-۱-۵ زکّل ۱۳۱
- ۱۳۳ ۵-۱-۵ آثار فردی گناهان ۱۳۳
- ۱۳۴ ۱-۵-۱-۵ محرومیت و فقر ۱۳۴
- ۱۳۶ ۲-۵-۱-۵ قساوت و تیرگی قلب ۱۳۶
- ۱۳۷ ۳-۵-۱-۵ تعجیل در فنا و نیستی ۱۳۷
- ۱۳۸ ۴-۵-۱-۵ حبط و باطل کردن اعمال ۱۳۸
- ۱۳۹ ۵-۵-۱-۵ رسوایی فرد ۱۳۹

- ۱۳۹ ۱-۵-۶. ایجاد ندامت و پشیمانی
- ۱۴۱ ۱-۵-۷. فاصله گرفتن از ایمان و ایجاد کفر
- ۱۴۱ ۱-۵-۸. سلب توفیق شکرگزاری و عبادت
- ۱۴۳ ۱-۵-۹. ناامیدی (سلب امید)
- ۱۴۴ ۱-۵-۶. آثار اجتماعی گناهان
- ۱۴۴ ۱-۶-۱. ویرانی شهرها و آبادی‌ها
- ۱۴۵ ۱-۵-۶-۲. ایجاد ترس و وحشت در جامعه
- ۱۴۶ ۱-۵-۶-۳. خواری و ذلت در جامعه
- ۱۴۷ ۱-۵-۶-۴. ایجاد فساد در جامعه و محیط پیرامونی
- ۱۴۹ ۲-۵. تبیین اختصاصی برخی از گناهان در لسان قرآن و روایات
- ۱۴۹ ۱-۲-۵. غیبت
- ۱۵۲ ۲-۲-۵. حسد
- ۱۵۵ ۳-۲-۵. ربا
- ۱۵۹ ۳-۵. خلاصه فصل

فصل ششم: مجازات‌های پیش‌بینی شده در قرآن و روایات

- ۱۶۱ برای مرتکبان (دنیوی، اخروی - روحی، جسمی)
- ۱۶۴ ۱-۶. مجازات‌های دنیوی و جایگاه آن در پیشگیری از ارتکاب گناه
- ۱۶۵ ۱-۱-۶. مجازات‌های طبیعی (ظاهری و مادی - درونی و معنوی)
- ۱۶۶ ۱-۱-۱-۶. نمونه‌هایی از مجازات‌های ظاهری و مادی
- ۱۷۰ ۲-۱-۱-۶. نمونه‌هایی از مجازات‌های طبیعی باطنی و روحی
- ۱۷۲ ۲-۱-۶. مجازات‌های شرعی (حدود، قصاص، دیات، تعزیرات)
- ۱۷۷ ۱-۲-۱-۶. شدت مجازات‌ها
- ۱۷۸ ۱-۲-۱-۶. حتمیت مجازات‌ها

۱۷۹ ۳-۲-۱-۶. دقت و ظرافت در اجرای مجازات‌ها
۱۸۳ ۲-۶. مجازات‌های اخروی برای گناهان
۱۸۳ ۱-۲-۶. لحظه مرگ، آغاز مجازات گناهکاران
۱۸۴ ۲-۲-۶. قبر، خانه نخست در سرای باقی
۱۸۶ ۳-۲-۶. عذاب برای ارواح گناهکاران در برزخ
۱۸۶ ۴-۲-۶. محسورشدن گناهکاران
۱۸۸ ۵-۲-۶. حسابرسی سخت و شدید
۱۸۹ ۶-۲-۶. دوزخ، سرانجام گناهکاران
۱۹۱ ۳-۶. خلاصه فصل
۱۹۳ فصل هفتم: نظام بازپروری و بازسازی شخصیت مرتکبان (توبه و دعا)
۱۹۶ ۱-۷. بررسی زمینه‌های بازسازی و اصلاح گناهکاران
۱۹۶ ۱-۱-۷. پرده‌پوشی و پرهیز از شیوع گناه
۱۹۸ ۲-۱-۷. جمع بین خوف و رجا
۲۰۰ ۲-۷. مفهوم‌شناسی توبه و مراتب و بایسته‌ای آن
۲۰۴ ۳-۷. بازسازی شخصیت گناهکاران پس از توبه
۲۰۷ ۴-۷. خلاصه فصل
 فصل هشتم: تقویت حساسیت اجتماعی در برابر گناه (فریضة امر به معروف و نهی از منکر)
۲۰۹ و نقش و جایگاه حکومت دینی
۲۱۲ ۱-۸. مفهوم‌شناسی و تبیین ضرورت امر به معروف و نهی از منکر
۲۱۳ ۱-۱-۸. ضرورت از منظر امر به معروف و ناهی از منکر
۲۱۴ ۲-۱-۸. ضرورت از منظر مخاطب امر به معروف و نهی از منکر
۲۱۵ ۳-۱-۸. ضرورت از منظر اجتماع
۲۱۷ ۲-۸. اولویت‌های امر به معروف و نهی از منکر

۲۱۷	۸-۲-۱. اولویت‌های آمران به معروف و ناهیان از منکر
۲۱۹	۸-۲-۲. اولویت‌های مخاطبان امر به معروف و نهی از منکر
۲۲۰	۸-۲-۳. اولویت‌های موضوعی امر به معروف و نهی از منکر
۲۲۱	۸-۳-۳. الزامات و بایسته‌های امر به معروف و نهی از منکر
۲۲۱	۸-۳-۱. ویژگی‌های آمران به معروف و ناهیان از منکر
۲۲۳	۸-۳-۲. مراحل و شیوه‌های امر به معروف و نهی از منکر
۲۲۶	۸-۴-۴. نقش حکومت دینی و حاکمیت قوانین الهی در ایجاد فضای دوری از گناه
۲۲۶	۸-۴-۱. نقش الگویی حاکمان و دولتمردان در پرهیزکاری و دوری از گناه
۲۲۸	۸-۴-۲. اجرای قوانین و حدود الهی توسط حکومت و نقش آن در دوری از گناه
۲۳۰	۸-۵. خلاصه فصل
۲۳۲	فصل نهم: نتیجه‌گیری و پیشنهادها
۲۳۳	۹-۱. جمع‌بندی
۲۳۶	۹-۲. پیشنهادها
۲۳۷	منابع
۲۴۵	چکیده انگلیسی

چکیده

رویکرد اصلی در آموزه‌های دینی با توجه به هدف غایی دین که قرب الهی است، مصون داشتن انسان‌ها از گناه و لغزش می‌باشد. با این وجود حرکت انسان به سوی رشد و کمال، لاجرم از گذرگاه پریپیچ و خم دنیا می‌گذرد. در این مسیر، اوست که با اختیار و اراده‌ای آزاد و با وجود تمایلات طبیعی و غریزی متنوع در درون خویش و پرتگاه‌های لغزش و گناه در محیط اطراف، تکیه به ایمان حقیقی خویش نموده و طریق تقوا و پرهیزکاری پیش می‌گیرد. ایمانی که برخاسته از قلب، جاری شده بر زبان و جلوه‌گر در اعمال و رفتار او می‌باشد.

تقوای الهی، متناسب با ظرفیت بالفعل هر یک از افراد، در مراتبی متفاوت جلوه‌گر می‌شود و آنان را از گناه و معصیت بازمی‌دارد. چه این‌که می‌توان بالاترین مراتب تقوا را در پیامبران علیهم‌السلام، معصومین علیهم‌السلام و بزرگان و علما به عنوان اسوه‌هایی شایسته ملاحظه کرد و آنان را در مسیر پرهیزکاری الگوی خویش قرار داد.

نظام پیشگیری از گناه در آموزه‌های دینی، بیانگر مجموعه‌ای از سامانه‌ها و سازوکارهای فردی و اجتماعی است که هر یک با ارتباط منطقی با سایر اجزای این نظام می‌کوشد بخشی از اهداف واسطه‌ای نظام تعلیم و تربیت اسلامی را که صیانت از فرد در برابر لغزش‌ها و گناهان می‌باشد،

محقق سازد.

در این مسیر، از یک سو، با تأکید بر تعلیم و تربیت صحیح و مبتنی بر آموزه‌های دینی و الهی، افراد متربی به تربیت اسلامی می‌گردند و بدین جهت عناصر متعددی دخیل و دارای مسئولیت خطیر معین گردیده‌اند. از سوی دیگر با تبیین آثار و نتایج گناه و با وضع عقوبت‌های دنیوی و اخروی و با جنبه‌های مادی و معنوی، هزینه‌های ارتکاب گناه برای افراد افزایش پیدا کرده و بدین طریق آنان از ارتکاب گناه بازداشته شده‌اند. علاوه بر سازوکارهای فوق الذکر، کلیه عناصر اجتماع نیز براساس آموزه‌های دینی، در برابر لغزش و گناهان یکدیگر، مسئول شناخته شده و بدین ترتیب حساسیت اجتماعی در برابر گناه تقویت گردیده، تا در نتیجه از شیوع این بیماری مهلک جلوگیری شود. حکومت اسلامی نیز در این بین نقشی بسیار تأثیرگذار دارد.

در نهایت به رغم سازوکارهای موجود برای پیشگیری از گناه، کسانی که به این پرتگاه مهلک درمی‌افتند نیز از نظرگاه شارع مقدس دور نبوده و راهکار ویژه‌ای برای بازسازی و بازپروری شخصیت آنان و بازگشت به زندگی مؤمنانه در قالب توبه و استغفار پیش‌بینی گردیده است. مقصود از وضع و پیش‌بینی راهکاری چون توبه و استغفار جلوگیری از اصرار بر گناه و ارتکاب اعمال ناپسندتر و نامطلوب‌تر می‌باشد. می‌توان گفت قرآن و روایات آینه‌ای تمام‌نما از نظام پیشگیری دینی از گناه و لغزش می‌باشند.

واژگان کلیدی: گناه، لغزش، پیشگیری، آموزه‌های دینی، تقوا، الگوها و اسوه‌ها، تعلیم و تربیت،

توبه و استغفار، امر به معروف و نهی از منکر

مقدمه

آنچه از علوم، به ویژه از رشته‌های مختلف مربوط به حوزه علوم انسانی انتظار می‌رود، این است که با ملاحظه نیازمندی‌ها و بایسته‌های زندگی بشر و با تکیه بر مبانی نظری خود، طرحی جامع را برای حیات بشر، در مسیر رشد و تکامل ارائه نمایند. طرحی که از یک سو انعکاس مبانی نظری و اعتقادی بوده و از سوی دیگر، به نیازهای فردی و اجتماعی زندگی بشر پاسخ دهد. به نظر می‌رسد چنین انتظاری از محققان و پژوهشگران علوم، به ویژه علوم انسانی، انتظاری به حق و به جا باشد، لیکن تعداد پژوهش‌هایی که با این رویکرد به انجام برسند و چنین دستاوردی داشته باشند بسیار محدود و اندک می‌باشند.

علوم قرآن و حدیث نه به عنوان یکی از شاخه‌های علوم انسانی، بلکه به عنوان زمینه‌ساز فهم و ادراک علوم الهی و علوم انسانی حقیقی، می‌تواند به خوبی سرچشمه‌ای زلال از منابع وحیانی را به کام تشنه بشریت امروز متصل سازد و ابعاد زندگی دینی را بازگو نماید.

در این رساله، کوشیده شده است با بهره‌گیری از ظرفیت بی‌کران قرآن کریم و سخنان گهربار معصومین علیهم‌السلام یکی از سازوکارهای فردی و اجتماعی سبک زندگی دینی برای زندگی بشر ترسیم گردد. سازوکاری که با ملاحظه همه جوانب زندگی بشر از پیش از تولد تا ورود او به اجتماع

کوچک خانواده و در نهایت نقش آفرینی اجتماعی او، آموزه‌هایی را برای پیشگیری از گناه و لغزش ارائه نماید.

با توجه به آسیب‌هایی که در جامعه امروز ما مشاهده می‌شود، این موضوع یکی از مسائل مهم و تأثیرگذار محسوب می‌گردد.

جامعیت این نظام (نظام پیشگیری از گناه در آموزه‌های دینی)، متأثر از جامعیت شریعت مقدسه ماست که به عنوان آخرین دین آسمانی، طریق نهایی کمال را پیش روی بشریت می‌گشاید.

با بررسی اجمالی چنین آموزه‌های سعادت‌آفرینی، آنچه به ذهن می‌رسد این است که مسئله اصلی جامعه ما و آسیب‌های فردی و اجتماعی که در آن مشاهده می‌شود، ناشی از عمل نکردن و یا عدم آگاهی نسبت به آموزه‌های دینی است.

امید آن می‌رود که این پژوهش، گام کوچکی در مسیر دستیابی جامعه ما به نرم‌افزارهای اجتماعی جامعه ایمانی محسوب شود و زمینه را برای پژوهش‌های دیگر در این موضوع فراهم سازد و این تلاش مختصر مورد پسند امام عصر علیه السلام قرار گیرد.

فصل اول

کلیات

۱-۱. طرح مسئله (تعریف و اهمیت موضوع)

تعریف: در چارچوب هر مکتب و آیینی، اعمال و رفتار پیروان مکتب به تناسب اصول و قواعد حاکم بر این چارچوب و در نسبت با اعتقادات مکتبی، به اعمال مجاز و غیرمجاز تقسیم می‌شوند و افراد در برابر این محدوده تعریف‌شده، مسئول تلقی می‌گردند.

قرآن و روایات منقوله از ائمه اطهار نیز واجبات، مستحبات، مباحات، مکروهات و محرمات را به عنوان محدوده اعمال و رفتار مسلمانان تبیین نموده‌اند.

تخطی از این چارچوب و بروز اعمال و رفتاری مغایر با این موازین رادر اکثر متون دینی به گناه تعبیر کرده و یا از دیگر مفاهیم مترادف و مشابه با آن استفاده نموده‌اند. از جمله در قرآن کریم گاه با لفظ «اثم» به این مقوله پرداخته شده است؛ از جمله این که قرآن کریم می‌فرماید:

﴿ وَذَرُوا ظَهْرَ الْاِثْمِ وَبَاطِنَهُۥٓ ۚ اِنَّ الَّذِيْنَ يَكْسِبُوْنَ الْاِثْمَ

سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوْا يَقْتَرِفُوْنَ ۙ ﴾

و گناه را چه آشکار باشد و چه پنهان، ترک گویند. آنان که مرتکب گناه می‌شوند، به سزای اعمال خود خواهند رسید.

البته از واژه‌های دیگری نظیر «سینة» و «خطیئة» هم برای تبیین این مفهوم استفاده شده است؛ از جمله می‌فرماید:

﴿ بَلٰى مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَّأَحْطَتْ بِهٖءِ۟ خَطِيئَتُهٗۙ فَاُولٰٓئِكَ

أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ^ط

آری؛ آنان که مرتکب کاری زشت شوند و گناهانشان آنان را در بر گیرد، چنین کسانی اهل جهنم‌اند و جاودانه در آن.

به تعبیر دیگر، ترک واجبات و ارتکاب محرمات به عنوان اصلی‌ترین خطوط قرمز اعمال و رفتار مسلمانان به عنوان گناه تلقی شده و مسلمانان از ارتکاب گناه به این طریق نهی شده‌اند. در صورت تخطی از محدوده فوق و عدم توجه به نواهی شارع مقدس، عقوبات دنیوی و اخروی متنوعی به تناسب قبح و تأثیر منفی هر عمل برای آن مشخص گردیده است. به رغم پیش‌بینی مجازات‌ها و عقوبت‌های فوق برای گناهان، اصلی‌ترین رویکرد قرآن و روایات پیش‌گیری از ارتکاب گناه است. امام محمد باقر علیه السلام می‌فرماید:

تَوْفِي الصَّرْعَةِ خَيْرٌ مِنْ سَوَالِ الرَّجْعَةِ^۲.

پرهیز از به زمین خوردن، بهتر است از این‌که زمین بخوری و خواهش کنی که بلندت کنند. در آموزه‌های دینی، حتی وضع چنین مجازات‌هایی، با رویکرد پیشگیرانه صورت گرفته است، با این امید که فرد با تصور عقوبت و سختی و شدت و حتمیت آن از ارتکاب گناه منصرف شود. البته علاوه بر وضع مجازات که راهبرد اولیه پیش‌گیری از ارتکاب گناه و معصیت محسوب می‌شود و در همه نظام‌های اجتماعی به نوعی وجود دارد، شریعت مقدسه ما راهکارهای متنوع و کاملی را برای صیانت از فرد و اجتماع در برابر آسیب‌ها و لغزش‌های اخلاقی و اجتماعی پیش‌بینی نموده و معرفی می‌نماید. راهکارهایی که تمام شئون زندگی بشر را شامل می‌شود و بی‌تردید دستاورد آن جامعه‌ای سالم و ایمانی خواهد بود.

این پژوهش در تلاش است تا راهکارهای ارائه شده در قرآن و روایات را برای پیش‌گیری از لغزش و گناه مورد واکاوی قرار دهد.

۱. البقره / ۸۱

۲. بحار الانوار، ۳۱/۱۸۷/۷۸

۲-۱. اهمیت موضوع

بررسی شیوه‌های پیشگیرانه قرآنی و روایی از گناه، از یک سو بیانگر نظام فرهنگی، اجتماعی و اخلاقی اصیل دین اسلام بوده و مدل‌های مطلوبی را در جهت بهبود نظام فردی و اجتماعی کنونی، پیش روی پژوهشگران و محققان می‌گشاید و از سوی دیگر، می‌تواند در هجمه‌شبهات مردود مخالفان نظام مجازات اسلامی، با تکیه بر مبانی و منابع اصیل قرآنی و روایی به پاسخ‌گویی و رفع شبهه پردازد.

پرداختن به این موضوع، علاوه بر موارد فوق، می‌تواند از بسیاری توصیه‌ها و آموزه‌های فردی و اجتماعی شریعت مقدسه نظیر توصیه‌های تربیتی، نظام ارتباطات اجتماعی و سایر زمینه‌ها رازگشایی نماید؛ چه این که می‌توان تصور کرد که بسیاری از توصیه‌های متنوع شرع مقدس در راستای حفظ و صیانت از فرد و اجتماع در برابر گناه و لغزش بوده و در جامعه کنونی ما با فراموشی این توصیه‌ها و غفلت از فلسفه آن، آسیب‌های متعددی بر محیط فردی و اجتماعی وارد گردیده است.

۳-۱. هدف از انجام تحقیق

اهداف پیش‌بینی شده برای این پژوهش، بدین شرح می‌باشند:

۱. این پژوهش برآن است که رویکرد قرآن و روایات را در جهت پیشگیری از ارتکاب گناه، در قالب فهرستی از شیوه‌ها و محورها، احصا نماید و در نهایت این که هر یک از شیوه‌ها و عناوین احصاشده می‌تواند زمینه تحقیقات عمیق‌تر و موضوعی دیگر را فراهم سازد.
۲. هدف دیگر از انجام این پژوهش پاسخگویی به یکی از شبهات رایج در خصوص مجازات‌های اسلامی و همچنین نظام روابط فردی و اجتماعی اسلام است بدین مضمون که مجازات‌ها و عقوبت‌های تعیین شده برای مرتکبان گناه و همچنین محدودیت‌ها و حضور تعیین شده در نظام روابط فردی و اجتماعی اسلام با رویکرد پیشگیرانه از آسیب‌ها و لغزش‌ها وضع نگردیده‌اند یا کارآمد نیستند.

۳. در نهایت هدف دیگر این پژوهش، ارائه راهکارهایی برای پیشگیری و بازدارندگی از گناه و رسیدن به جامعه سالم و عاری از گناه از منظر قرآن و روایات به متولیان برنامه‌ریزی‌های فرهنگی و تربیتی می‌باشد.

۴-۱. سابقه تحقیق

با نگاهی به سابقه موضوع مورد پژوهش، در منابع مختلف، روشن گردید که در بسیاری از کتب اخلاقی، ضمن احصای لغزش‌ها و گناهان، راهکارهایی برای پیشگیری از گناه توسط افراد ارائه گردیده است؛ از جمله این کتب می‌توان به *المراقبات* مرحوم میرزا جواد آقا ملکی تبریزی، *اخلاق ناصری*، *معراج السعادة و اخلاق شبر* اشاره کرد.

در سایر موضوعات و شاخه‌های مورد بحث در این پژوهش نیز تحقیقات متعددی صورت گرفته است که از آن جمله می‌توان به کتاب *امر به معروف و نهی از منکر* حجت الاسلام قرائتی و کتاب *آثار سوء گناه از دیدگاه قرآن و روایات* نوشته محمدعلی طاهری‌نژاد اشاره کرد. کتاب *آثار فردی و اجتماعی گناه از دیدگاه قرآن و روایات* نیز که توسط احمد مولوی نگارش گردیده است، یکی دیگر از عناوین پژوهش مرتبط با موضوع این پژوهش می‌باشد.

با این وجود، جست‌وجو در بین پایان‌نامه‌های دانشجویی با این موضوع، نتیجه‌ای در بر نداشت و با جامعیت و نظام‌مندی این پژوهش، تحقیق دیگری که به رهیافت قرآنی و روایی در پیشگیری از گناه پردازد یافت نگردید.

۵-۱. سؤالات پژوهش

با توجه به طرح مسئله صورت گرفته، پژوهشگر می‌کوشد در انجام این پژوهش به سؤالات زیر پاسخ دهد:

۱. رویکرد اصلی قرآن و روایات در برخورد با ارتکاب گناه چگونه است؟
۲. تعیین عقوبت‌های سخت برای گناهان و همچنین تبیین آثار سوء گناهان و معاصی توسط